

Proměny České koruny v 2. polovině 15. století

Zrod zemského stavovského partikularismu, postoj českých stavů vůči
králi a ostatním korunním zemím

31. října 2024

Literatura - výběr

- BÄHLCKE, Joachim, *Regionalismus und Staatsintegration im Widerstreit. Die Länder der böhmischen Krone im ersten Jahrhundert der Habsburgerherrschaft (1526–1619)*. München 1994
- BOBKOVÁ, Lenka a kol., *Česká koruna na rozcestí. K dějinám Horní a Dolní Lužice a Dolního Slezska na přelomu středověku a raného novověku (1437–1526)*, Praha 2010
- BÜNZ, Enno, *Das Land als Bezugsrahmen von Herrschaft, Rechtsordnung und Identitätsbildung. Überlegungen zum spätmittelalterlichen Landesbegriff*, in: *Spätmittelalterliches Landesbewußtsein in Deutschland (Vorträge und Forschung 61)*, hrsg. von Matthias Werner, Ostfildern 2005, s. 53–92
- ČAPSKÝ, Martin, *Zrození země*, Praha 2013
- GUSTAFFSON, Harald, *The Conglomerate State. A perspective of State formation in Early Modern Europe*, *Scandinavian Journal of History* 23, 1998, č. 3–4, s. 189–213
- KAPRAS, Jan, *Právní dějiny zemí koruny České*, Praha 1913
- RÜTHER, Andreas, *Region und Identität. Schlesien und das Reich im späten Mittelalter*, Köln – Weimar – Wien 2010
- *Terra – ducatus – marchionatus – regio. Die Bildung und Entwicklung der Regionen im Rahmen der Krone des Königreichs Böhmen*, hrsg. von L. BOBKOVÁ und J. FANTYSOVÁ-MATĚJKOVÁ unter Mitarbeit von P. Hrachovec und J. Zdichynec, Praha 2013 (=Kronländer in der Geschichte des böhmischen Staates VI)
- Lenka BOBKOVÁ, *Die Böhmisches Krone zwischen dem Ende des Spätmittelalters und dem Beginn der frühen Neuzeit (1439–1526)*, in: *Blätter für deutsche Landesgeschichte*, Bd. 158, 2022, s. 97–130

Krise České koruny v 15. století a její překonání na přelomu pozdního středověku a raného novověku

Základní problémy a otázky:

- Krizové zlomy (husitské války, interregnum (1439–1453), rozdělení Koruny mezi dva české krále (1471/79–1490)
- Vývoj stavovství na principu zemského stavovství
- Postoj českých stavů
- Česká koruna součástí uhersko-české personální unie
- Otázka hlavní panovnické rezidence, dvě politicko-správního centra, dva dvory?
- Zemské stavovské instituce a úřady ve vztahu ke králi a k českým stavům

Nástupnictví Zikmunda po smrti Václava IV. nezpochybnitelné

Od 1411 římským králem – hledá cestu k vyřešení
papežského schizmatu –

Koncil v Kostnici

† 16. 8. 1419 Václav IV.

1420 korunován českým králem
ale pod tlakem narůstajícího husitského hnutí a
počátku husitských válek byl nucen opustit Prahu.

1421 na čáslavském sněmu sesazen!!!- důležitý
moment, hledání řešení

Zikmund neúspěšné zásahy proti husitům – snaha o
zachování Svaté říše v pojetí Karla IV. - 1433
korunován císařem

Územní ztráty České koruny:

1415-1417 Braniborsko – dostali od Zikmunda Hohenzollernové – ti od konce 30.let 15. stol. rozhodující vliv také v Dolní Lužici, kterou nakonec drželi jako zástavu

Zikmund v Kostnici 30. 4. 1415 norimberskému purkrabímu Fridrichovi z Hohenzollernu zastavil Braniborsko, přes protesty českých stavů.

18. 4. 1417 u ho opět v Kostnici udělil v léno spolu s kurfiřtským hlasem a úřadem arcikomorníka (v kronice koncilu Ulricha Richentala)

Ztráta Lucemburska

Eliška Zhořelecká,
listopad 1390 – 3. 8. 1451

- Dlouho jediná dědička, žádoucí nevěsta (zasnoubena s Fridrichem Míš., pak s Karlem Orleánským, po 1400 se uvažovalo o synovi Ruprechta III., pak Vilém II. Bohatý Míš.)
- 1409 se vdala za vdovce Antonína Brabantského (bratr vévody Jana Nebojáckého) prasynovce a dědice Jany Brabantské, někdejší ženy Václava Lucemburského - Eliška dostala věno 120000 zlatých zapsaných na vévodstvím lucemburském a hrabství Chiny – Antonín padl u Azincourtu 1415
- 1418 se provdala za Jana III. Bavorsko-Holandského (†1425), syna Albrechta I. Straubinsko-Holandského – vedli vznešený dvůr, podpora umělců, styky s bratry van Eyck
- 1427 prodala Eliška svá zástavní práva na Lucembursko, Burgundsku, lucemburští stavové proti
- **1441** zadlužené Eliška přenechala Filipovi Burgundskému všechna práva na Lucembursko. za 18 000 zlatých a roční životní rentu 7000 zl. – burgundští vévodové obsadili zemi

Husitské reformní myšlenky vedlejší země nepřijaly a postavily se na stranu krále Zikmunda (nebezpečí roztržení České koruny)

Po vypuknutí husitských válek od Českého království odpadla také **Žitava**, která zůstala katolická a definitivně se přimkla k Horní Lužici

V letech 1420 – 1439 v Žitavě sídlila a úřadovala pražská kapitula

Ondřej VODIČKA, *Exil českého a moravského duchovenstva za husitských válek*, Praha 2020

Na cestě k uzavření husitských válek a překonání rozdělení České koruny

Basilejský koncil – Soudce chebský

Po bitvě u Lipanech (30. 5. 1434) postupná pacifikace.

V závěrečné fázi jednání o kompaktáta významné sjezdy: v létě 1435 v **Brně** a v létě 1436 v **Jihlavě** - s kompaktáty se nakonec smířili i jejich odpůrci, jmenovitě olomoucký biskup Pavel z Miličína (1434/1435–1450),

Přijata 5. 7. 1436 v Jihlavě tzv. basilejských kompaktát

Teprve pak Zikmund vjel do Prahy,

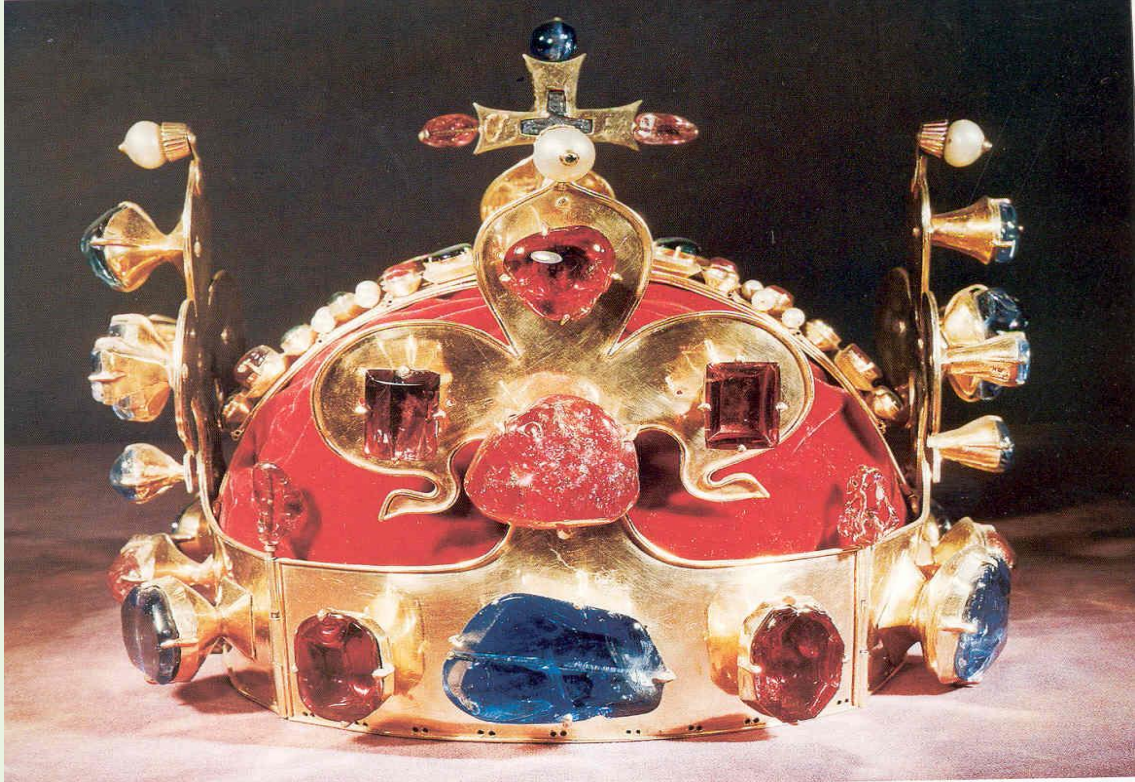
znova se slavnostně ujal moci, zároveň ale i králem uherským – vyvstala otázka rezidenčního centra, dvora a úřadů. Návrat k dědictví Karla IV. a jeho představám, ale v rovině společensko-politické již byla značně odlišná situace.

Zikmund ale zároveň uherským králem (Uherská koruna mimo hranice Svaté říše), ale i císařské římským. Složitá situace i proto, že Zikmund neměl syna, ale pouze dceru Alžbětu.

Fr. Šmahel, Basilejská kompaktáta, Praha 2011

Otázka nástupnictví – Zikmund nejprve svému zeti **Albrechtu** Habsburskému udělil v **léno Moravské markrabství** (potencionální problém – k tomu Petr Elbel) – po Zikmundově smrti byl zvolen v Čechách i Uhrách. Česká a Uherská koruna, tak zůstaly v rukou jednoho rodu (personální unie). Albrecht zvolen i římským králem.

Albrecht II. Habsburský – král římský, uherský a český, jako rakouský vévoda **Albrecht V.** pokračuje problém centra: **Praha – Budín - Vídeň**

zeť Zikmunda Lucemburského -

České stavy mu předložily

volební kapitulaci – **požadovaly** v ní také **obnovu České Koruny a navrácení Lucemburska**

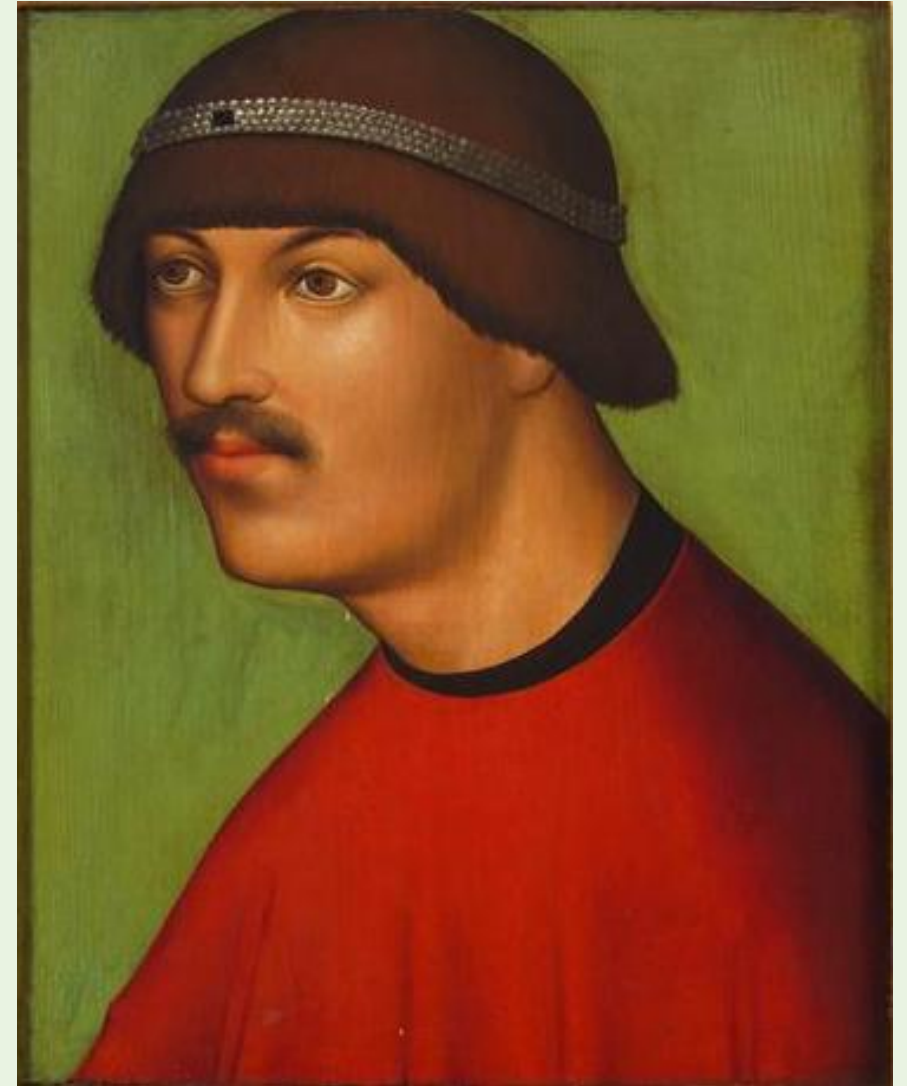
Českým králem korunován 29. června 1438

Horní Lužice a slezská knížectví pod přímou vládou českého krále mu složily holdovací přísahu věrnosti

Lenní knížata lenní slib

Zachována přísaha **Zhořelecka: uznávají Albrechta jako dědičného a přirozeného pána a vládce, manžela královny Alžběty a slibují navždy zůstat součástí České koruny**

Holdovací cesta do Horní Lužice (Zhořelec) a Slezska, do Vratislavi

Albrecht II. Habsburský, ale již 28.10.1439 zemřel –

Zanechal dvě dcery:

Annu (1432-1462), mž. Vilém III. Míšeňský, zvaný Udatný

Alžbětu (1436-1505), 1454 mž. Kazimír IV. Jagellonský

Syn **Ladislav** se narodil jako pohrobek 22.2. 1440 v Komárně, pokřtěn byl jménem uherského světce Ladislav – a z vůle své matky, Alžběty Lucemburské, byl již 15. 5. 1440 korunován uherským králem – v Čechách rozpaky.

Iterregnum – landfrýdy – od 1448 správcovství Jiřího z Poděbrad, vztahovalo se pouze na Čechy – další rozvolnění vztahů ke korunním zemím

„Čekání na krále“ – nakonec shoda na Ladislavovi, ten nejprve na dvoře Fridricha III., který byl jeho poručníkem.

Příprava volební kapitulace pro Ladislava, Archiv český 4, s. 413 an.

V bodech **kapitulace** byl mimo jiné opět požadavek **obnovy** rozlohy **České koruny** a ustanovení **sídla krále v Praze!**

Ladislav Pohrobek, nar. 22.2. 1440

- 15.4. 1440 korunován uherským králem
- 28.10. 1453 korunován českým králem

Do Prahy i zástupci vedlejších zemí:

Horní Lužice 24.11. složila holdovací
přísahu

Slezsko – stavy Vratislavi, že až ve Vratislav
(odpor proti Jiřímu)

Dolní Lužice – zastavena, asi nebyla v
Praze zastoupena

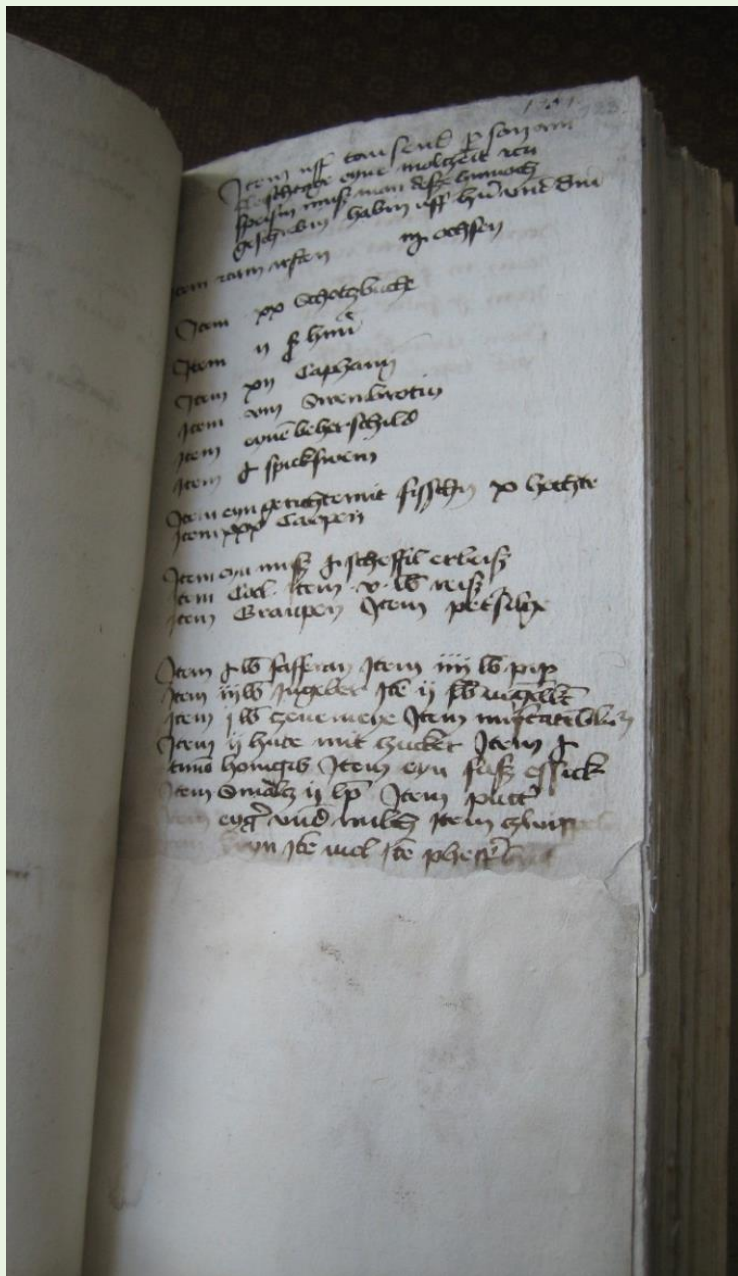
Otázka sídla dvora.

Budín-Praha?

Jen krátká vláda, Ladislav již

23. 11. 1457 v Praze zemřel

Holdovací cesta do Horní Lužice a Slezska 1454 Zhořelec, Vratislav

Zhořelec, Ratsrechnungen 1454, f. 123r, 127r

Na pobytech králů Zhořelec nešetřil:

Albrechtovi asi 141 kop 35 gr.- (6 týdnů ve městě)

Ladislavovi kolem 360 kop gr. - (dva a půl dne ve městě) – velmi od něho čekali, v mladém králi viděli slibnou a klidnou budoucnost

Jiřímu necelých 300 kop gr. (dvakrát krátce, celkem asi 5 dnů)

Lenka BOBKOVÁ, *Reisen der böhmischen Herrscher in die Oberlausitz während des Mittelalters*, Neus Lausitzisches Magazin 143, 2021, S. 7–32

Potíže ve **Vratislavi** – vadili „kacíři“ v doprovodu krále Ladislava

Peter Eschenloer, *Geschichte der Stadt Breslau*. Bd. 1, 2, hrsg. von Gunhild Roth, (Quellen und Darstellungen zur schlesischen Geschichte. 29), Münster 2003, S. 175–179

Martin Čapský, *Král obklopený kacíři. Slavnosti na počest Ladislava Pohrobka ve Svidnici a ve Vratislavi*, in: *Rituály, ceremonie a festivity ve střední Evropě 14. a 15. století*, eds. Martin Nodl – František Šmahel, Praha 2009, (Colloquia mediaevalia Pragensia 12), s. 65–76

Mlada HOLÁ, Mlada, „*Fuit honorifice susceptus.*“ *Holdovací cesty českých panovníků do Vratislavi v pozdním středověku*, in: *Rezidence a správní sídla v zemích České koruny ve 14.-17. století*. hrsg. von Lenka Bobková – Jana Konvičná (= Korunní země v dějinách českého státu III), Praha 2007, S. 273–299

Dvě rezidence, dvě kanceláře, rozdílné pečeti krále Ladislava

1454 Görlitz , „česká“ tradiční pečeť

1457 Budín, výtvarně modernější

Jiří z Poděbrad
První výrazný mezinárodní úspěch:
Chebské smlouvy, 25. dubna 1459

Vyvrcholení česko-saských jednání – dědičná přátelská smlouva Jiřího se saskými vévody, kurfiřtem Fridrichem II. a jeho bratrem Vilémem III., která zahrnovala vzájemné uznání stávajících mocenských teritorií (tj. ze saské strany uznání nároků českého krále nejen na česká léna v Sasku, ale i na Slezsko, obě Lužice a česká léna v Horní Falci)

Prostředník jednání:
Albrecht Achilles Braniborsko-Ansbašský (mž. Anna Saská)

Přítomni: Fridrich II. Braniborský
Fridrich I. Falcký a Ota II. Z Mosbachu (ne Ludvík Bavorský zv. Bohatý)

THIEME, André, TRESP, Uwe (ed.), *Eger 1459: Fürstentreffen zwischen Sachsen, Böhmen und ihren Nachbarn: dynastische Politik, fürstliche Repräsentation und kulturelle Verflechtung*, 2011, 464 (= Saxonia. Schriften des Vereins für sächsische Landesgeschichte 13)

Jiří z Poděbrad – na cestě k obnově České koruny

Ve vedlejších zemích rozpaky, vnímán jako „kacíř“. Pod vlivem chebských smluv a především díky postoji **Fridricha III.**, který v roce 1459 udělil Jiřímu České království v léno

ho postupně jednotlivé země uznaly českým králem:

- 21.9. 1459 Horní Lužice hold Jiřímu v Javoru
- do konce roku většina slezských knížat
- 5.6. **1462** smlouva s Fridrichem II. Braniborským v Gubenu – navrácení **Dolní Lužice** (kromě Chotěbuzi, Peitz)
- **13.7.1465** dohoda s Otou II. z Mosbachu o lénech v **Horní Falci**

Ale již 1468 rozpory – proti Jiřímu Vratislav, přidal se Zhořelec - 1469 volba **Matyáše** Korvína - válka.

22. 3. 1471 smrt Jiřího

Česká koruna kolem roku 1465

Pečeť krále Jiřího

Vladislav II. Jagellonský, 1.3.1456 – 13. 3. 1516

Zvolen na zemském sněmu v Kutné Hoře 27. 5. 1471 – bylo mu pouhých 15 let

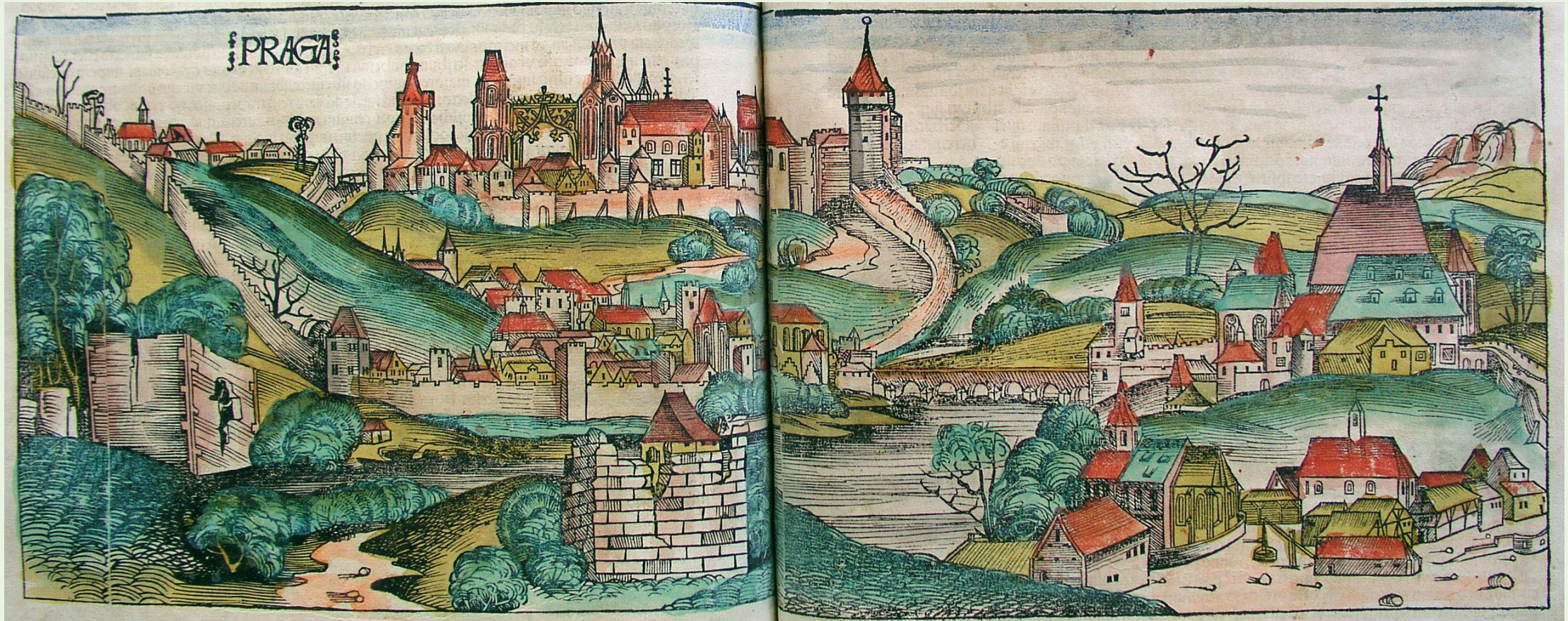
Volební kapitulace – 19 článků –

Mimo jiné

- slib zachovávat kompaktáta
- zaručit zemská práva a svobody
- král nemá mít právo jakkoliv nakládat s klenoty a královským archivem, uloženém na Karlštejně
- totéž platí i pro Desky zemské
- nedosazovat cizince do úřadů
- nezcizovat korunní zboží
- převzít dluhy

Praha, kol. 1493, Pražský hrad, sídlo českých králů
Norimberská kronika (*Schedelsche Weltchronik*), vyšla roku 1493, vyobrazení měst podle předloh z dílny Michaela Wolgemuta

Rozdělení České koruny 1478 - 1490

- 27.5. 1471 volba Vladislava II. Jagellonského českým králem
- proti Matyáš -
- boj ve vedlejších zemích, Morava, Lužice a hlavně Slezsko

1478/79 jednání o mírové řešení –
výsledkem smlouva uzavřená v **Olomouci**:

dva čeští králové –

Matyášovi zůstaly **všechny vedlejší země** -

podmínky jejich opětného spojení, tj.
vyplacení 400000 zl. nepotvrdila Horní
Lužice.

Na pečeti Vladislava II. ale erby korunních
zemí zůstaly

Matyáš pánem korunních zemí zájem především o Slezsko pro svého syna Jana Korvína

Integrační tendence:

- V prosinci 1474 svolal **celoslezský sněm** a **vytvořil úřad nejvyššího hejtmana** (*Oberlandeshauptmann, capitaneus generalis, capitaneus supremus*) – měl být nadřazen i Lužicím – ale jen krátkodobě – pak 2 hejtmani
- Potlačení politické převahy města Vratislavi

Dynastické zájmy:

- Snaha o vytlačení stávajících knížat - proti opavským Přemyslovcům, nepohodlným Piastovcům i Poděbradům. Matyáš ovládl v Horním Slezsku knížectví opavské, krnovské a ratibořské, k němuž připojil Kozelsko, Bytomsko a Hlubčicko, v Dolním Slezsku chystal pro svého syna Hlohovsko a Olešnicko.
- Piastovci zůstali pouze v Lehnicku, Opolsku, Těšínsku, Wettinům se podařilo udržet koupené Zaháňsko

Symbyly České koruny zůstávají stejné i na územích, která v rukou Matyáše Korvína, tj. ve vedlejších zemích.

Vratislav, velký sál radnice, erb Matyáše Korvína ve svorníku klenby,

Zhořelec reliéf s erbem krále Matyáše, 1488 (Briccius Gauske?, Hans Olmützer?)

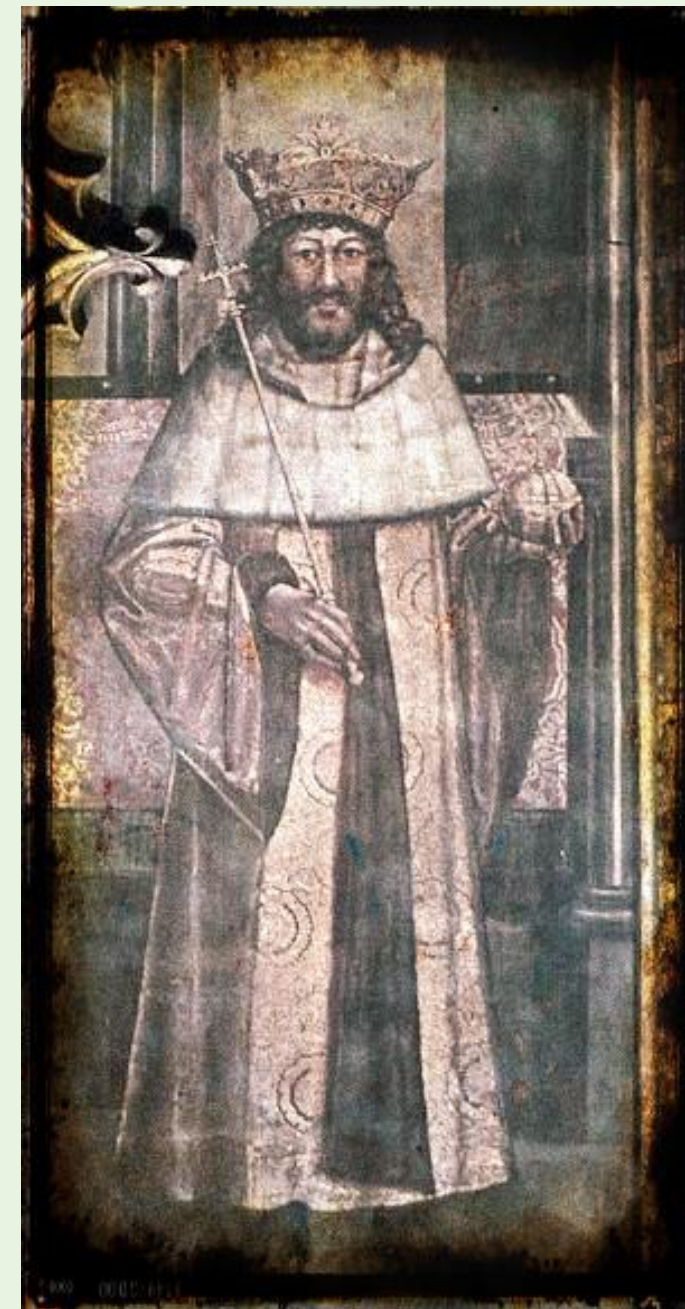
Budyšín, vstupní brána do hradu Ortenburgu,
monumentální reliéf Matyáše Korvína

Zhořelec,
Kostel Panny Marie, svorníky s erby Českého království a říše,
15. století, bez připomenutí Matyáše a Uher

Po smrti Matyáše v dubnu 1490 se v Uhrách prosadil český král Vladislav II., podporován Štěpánem Zápolským, biskupem Janem Filipcem i českými stavy. Krátce po svém zvolení vyzval vedlejší země, aby se znova vrátily k České koruně, která nikdy nepřestala existovat..

Mincovní pečeť Vladislava II. z 28. 11. 1498

Po Matyášově smrti (1490) sice Vladislav II. opět pánem celé České koruny, ale Praha přestala být jediným královským centrem! Král sídlil v Budíně.

O to více vzrostlo sebevědomí českých stavů, zvláště šlechty. České stav jako zástupci krále chápaly svou úlohu nejen v roli garanta práv a rozsahu Českého království, ale celé České koruny (de facto převzaly myšlenku stmelěného „státu“ proklamovanou Karlem IV.).

Buda, kol. 1493, **Norimberská kronika** (*Schedelsche Weltchronik*), vyšla roku 1493, vyobrazení měst podle předloh z dílny Michaela Wolgemuta

Vzestup stavů v jednotlivých zemích

Zemské sněmy

Horní Lužice – *wilkürliche Landtage*,
třikrát do roka

2 kurie

- Šlechta (Land), zahrnovala pány, rytíře a preláty (děkan budyšínské kapituly, probošti klášterů Marienthal a Marienstern)
- Královská města (Städte= Šestiměstí)

Dolní Lužice – 4 kurie

páni, rytíři, prelāti (opati klášterů
Dobrilugk, Guben, Neuzelle)

města Luckau, Guben, Lübben, Calau

Slezsko

Celozemský neboli knížecí sněm (Fürstentag),

3 kurie:

- status maiores, tj. knížata a majitelé svobodných panství
- páni, prelāti, rytíři a město Vratislav
- Zástupci imediatních knížectví (Vratislavsko, Svídnicko-Javorsko, Hlohovsko, později též Opavsko)

1498 vznikl knížecí soud (Fürstenrecht, Oberrecht), scházel se 2x do roka (jednou ve Vratislavi a jednou v některém městě Horního Slezska)

Královská správa - zemští hejtmané

Horní Lužice

- **Jiří ze Steinu**, 1481 - 1490
- **Zikmund z Vartemberka**, 1490-1504, 1507-1511 – na Děčíně, dědičný šenk do svého úřadu uveden 19. 12. 1490, kdy také složil obvyklý slib
- **Zikmund Jagellonský**, zemský fojt **HL a DL**, kníže hlohovský, vévoda opavský, 1504-1506
- Kryštof z Vartemberka, 1511-1515
- Albrecht ze Šternberka, 1515-1517
- Vilém z Ilburka, 1517-1520
- Karel Minsterberský, 1520-1527

Dolní Lužice

- Zikmund z Weitmile, 1486-1490
- Mikuláš z Köckritz, 1490-1493/94
- Jindřich z Plavna, purkrabí míšeňský, 1494-1504
- **Zikmund Jagellonský**, zemský fojt **HL a DL**, 1504-1506
- Jiří z Schellenbergu, 1506-1508
- Jindřich Tunkl z Brníčka, 1509-1539

Slezsko

úřad Vrchního zemského hejtmana, 1473

- Fridrich I. Lehnický, 1473 (mž. Ludmila Poděbradská)
- Štěpán Zápolský, 1474-1480, opět Fridrich Lehnický
- Jan Filipec, biskup varadínský, 1480-1481
- 1481-1488 neobsazeno

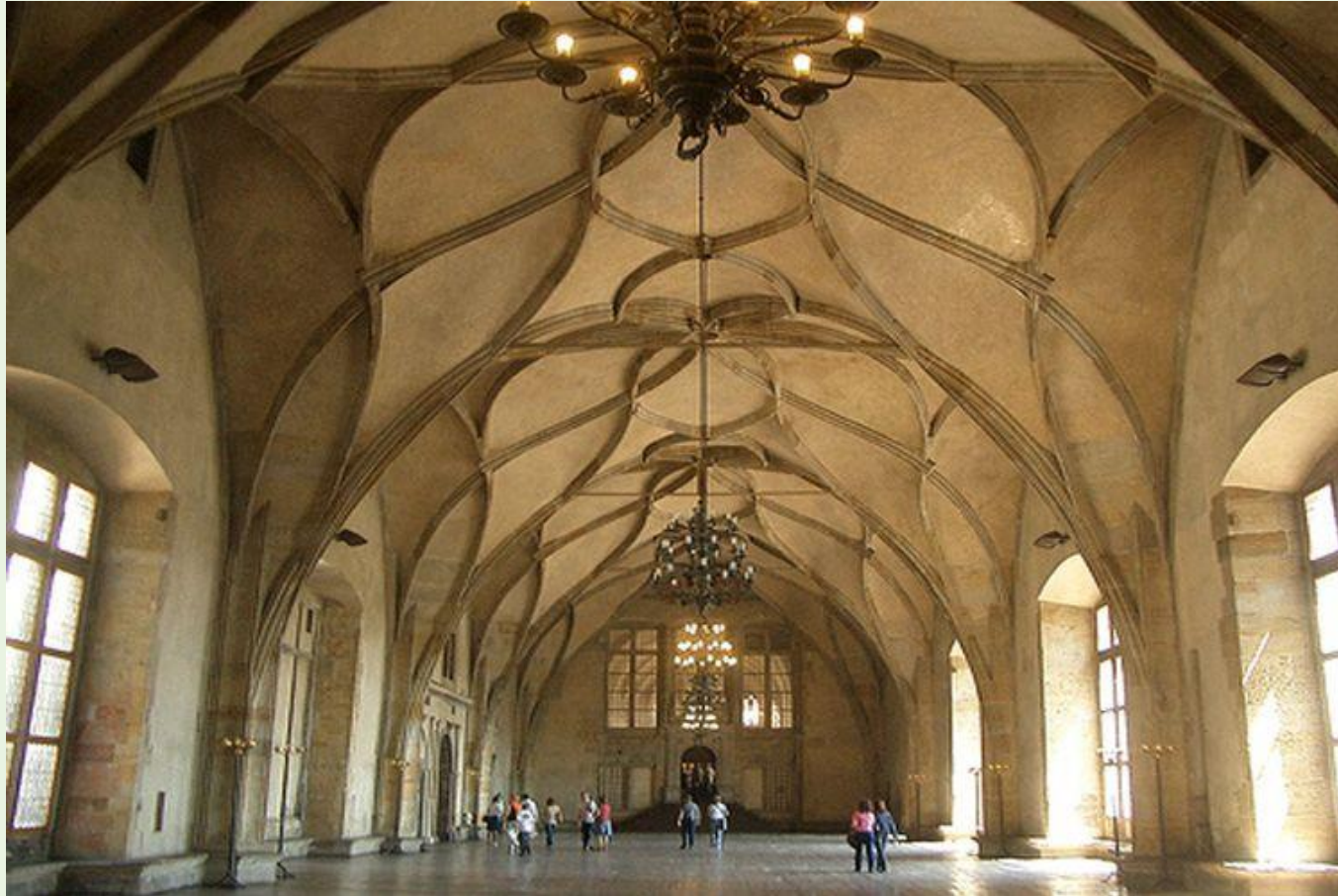
1480–1481 Jiří ze Steinu, 1481-1490 hejtman Dolního Slezska a obou Lužic

- **Kazimír II. Těšínský** (†1528, mž. Johana Poděbradská) – r. 1490 jmenován králem v úřadu na doživotí, vrchní hejtmanství trvalou institucí

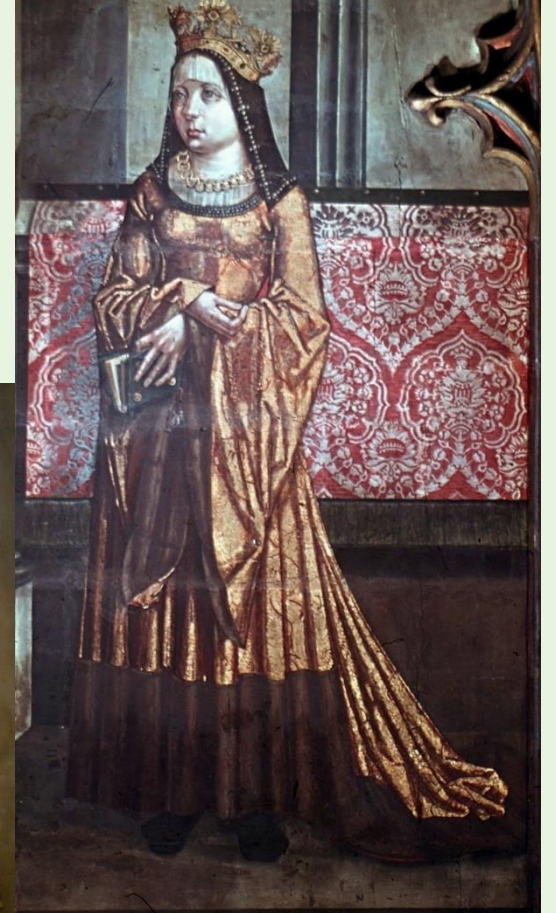
1498 tzv. Velké privilegium – král mohl hejtmana jmenovat pouze ze slezských knížat

Přesto velkorysá přestavba na Pražském hradě. Prezentace královské moci jako státotvorný prvek. Iniciátorem král nebo české stavy? I jejich prezentace (úřadovna Desek zemských)

Jiří Kuthan, Královské dílo za Jiřího z Poděbrad a Jagellonců, I. díl, Praha 2010

Kaple sv. Václava v katedrále sv. Víta

Kaple sv. Václava, legenda o sv. Václavu.

Sv. Václav je vítán Jindřichem Ptáčníkem a očekáván kurfiřty (nahore), Václavův (spodní výjev),
Mistr Litoměřického oltáře, 1506.

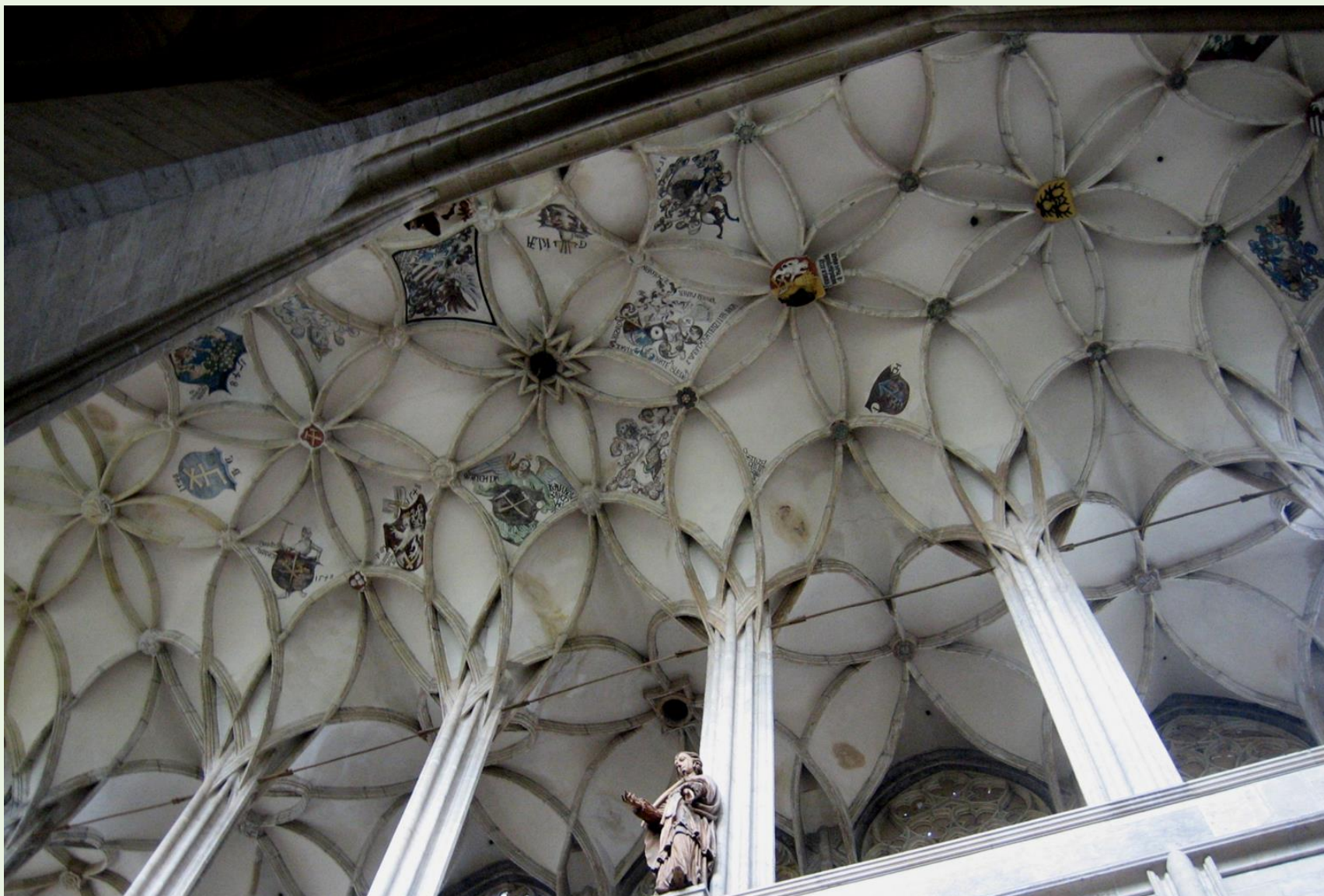
Autory koncepce cyklu byli zřejmě kancléř Albrecht z Kolovrat a pražský a litoměřický probošt Jan z Vartenberka.

Katedrála sv. Víta, oratoř Vladislava II.

Kutná Hora, chrám sv. Barbory, erby korunních zemí v lenbě

Oratoř Vladislava II. v katedrále sv. Víta – erby korunních zemí

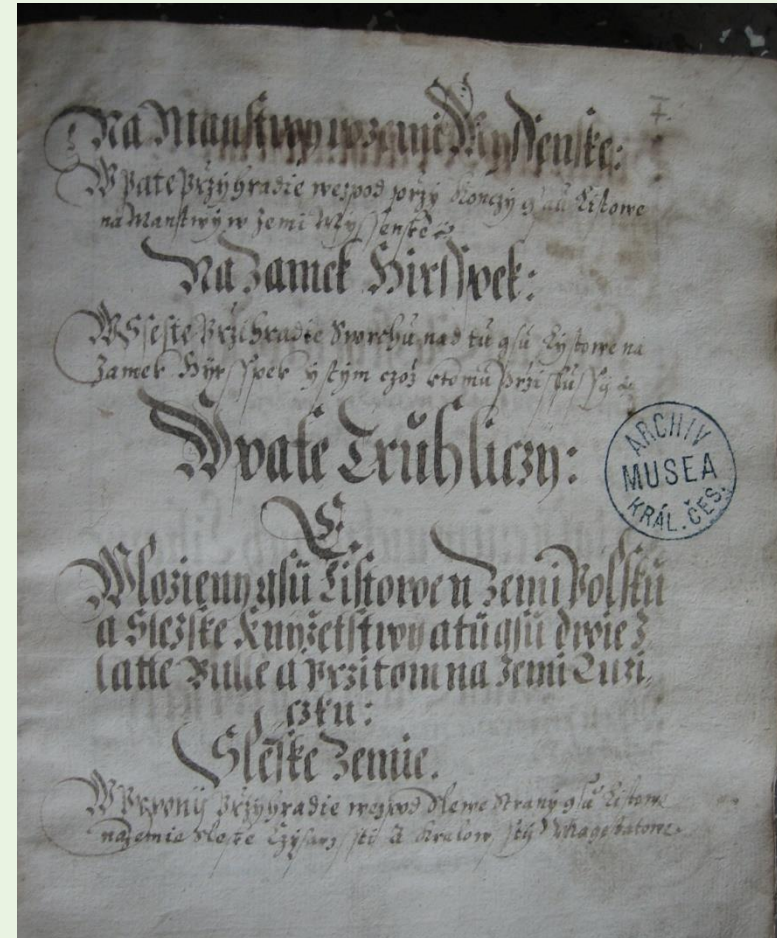
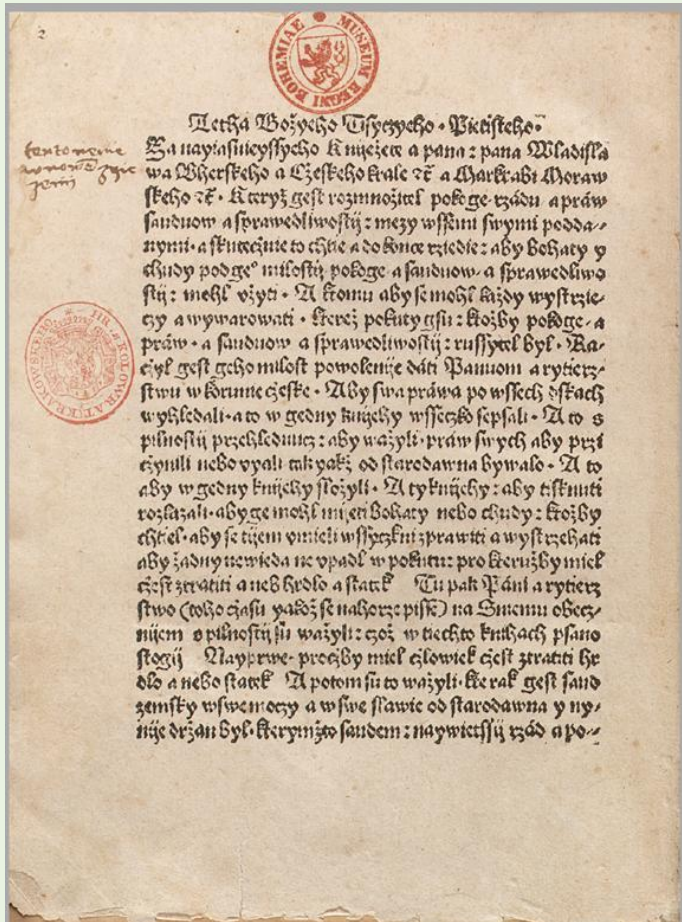

České stavy - vlastní požadavky a program, právní zakotvení

Vladislavské zřízení zemské

Registrum deseti truhlic – dedikováno králi Vladislavu II, soupis Korunního archivu (zvláštní komise), předmluva Matouš z Chlumčan - soupis privilegií a závažných listin, české registry, zahrnuty všechny korunní země i solitérní državy na území říše (Horní Falc, Sasko) – existuje v mnoha opisech, které si pořizovali významní šlechtici a zemští úředníci

NA Praha, fond PřiAČK, sign A 1 (dříve Archiv Musea království českého B. č. 283, sign. IX.A.10)

Przedmowa na Przywilegia
Kralowstwu Czeskeho

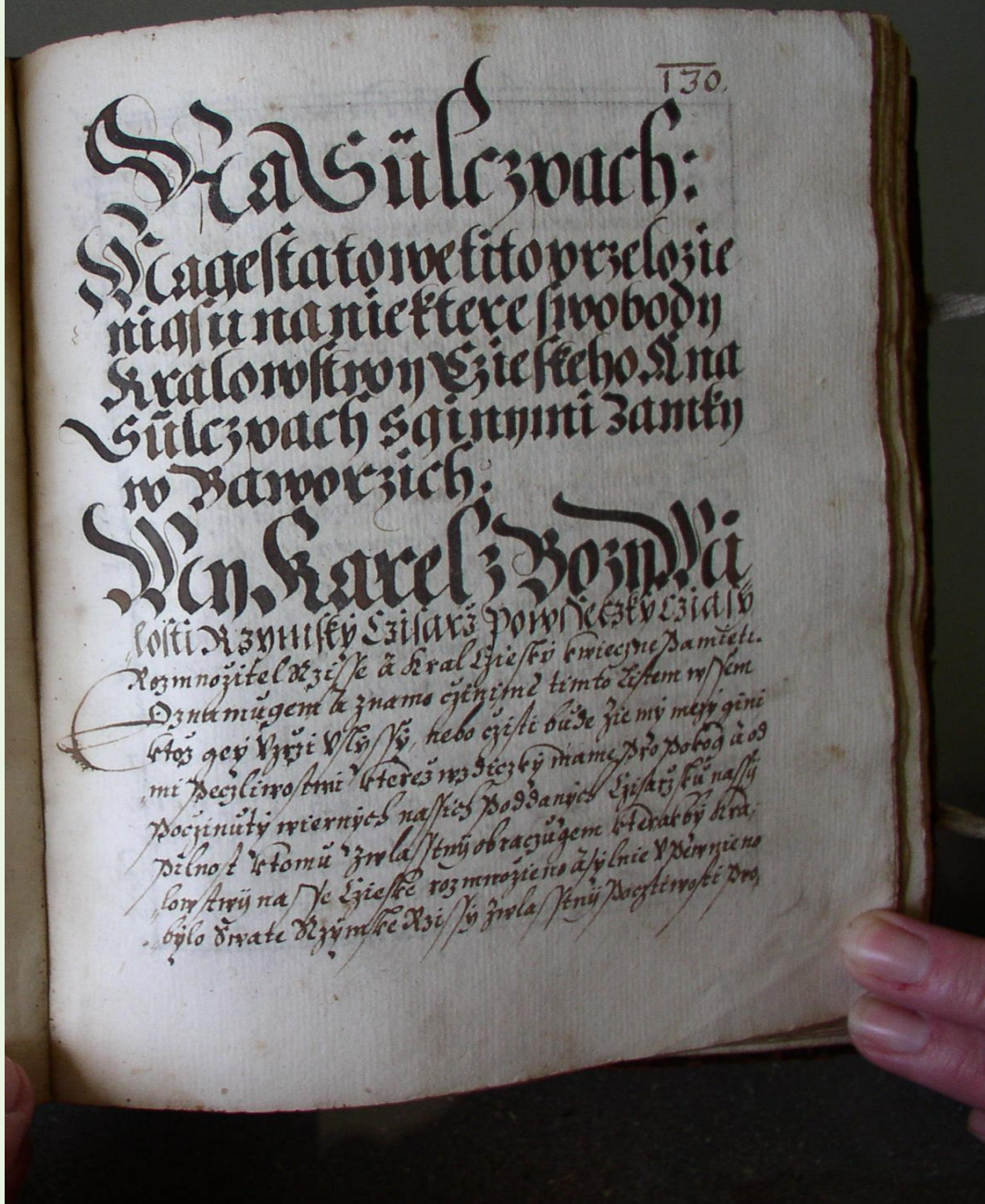
K Najjasneyssimu Knížeti a Pa-
nu, Panu Wladislawowi Czeske-
mu a Czeskemu ze Králi a Mar-
krabi Morawskemu ze Králi a Pa-
nu memu neymilostiveyssimu, y ke-
wssu Obyc Slawneho Kralowstwy
Czeskeho. Przedmowa na
Suzemi Przywilegiu
Koruny Kralow-
stwu Czeskeho. (Pechorodianer.)

Od dawna casu wam
Slawnem Kralowstwy Czeskem, Najjasneyssy Kníž-
ce a Pane Pane Wladislawe Czesky a Cizky e
Králi, a Markrabi Morawsky ze Králi a Pane
Pane myog neymilostiveyssy, Od poddanych na-
m Kralowste Yasnosti, w teto Korunie Czeske oby-
wateluow, w wzgymani czastem gest bywalo, kral

Registrum deseti truhlic Matouše z Chlumčan
V předmluvě:

- Co kral **Jan** zmužily osobu swu w Rzyssy, w Angely y Polskie, w Slezi y welike tranie w Germany prowodil mecziem to ssirocze Narodum okolnym znamo gest.
- Co po niem syn geho neslawniegssy a neyprzemozienieyssy czysarz **Karel** prawy rozmnožitel Koruny Czeske a swieho jazyku Czeske kderyž prawa zemska a swobody hodne dustogenstwy kralowskemu y arcuybiskupum czieskym y wssem obywatelu yako znowa obnobl Rzisse sware y zemý okolnych gnych znamenita knížietstwý, kraginy, miasta, zamky y manstwy znamenita za welike summy peniez diediechtwy kupiw przypogil k Korunie a zapisy utwrdil a pak kralowstwie czieske rozssitzyl **zie hodny otecz vlasti nazwan byti by miel.**

Zámecká knihovna Mnichovo Hradiště, sign. 47 10 8
(stará sign. 1757)

Sta Sülcwach:
Stagelator weto przelozie
nia si na niektere swobodny
Kralowstwy Ezijskeho. A na
Sülcwach s gynnimi zamky
w Barworzich.
Wen. Karel z Bohem
losti Azymusky Ezijsky powstecsky Ezijsky
Az mnozitel dze je a kral Ezijsky wiecejne Damiet.
Ozna muge m a znamo cteni m d timto cstem m sem
ktoz gey Wyzi Wly sy hebo czi se bude zic mi mgy geni
mi Declyno bni kterez m diezky mane pro doba a od
Dclno t k tomu zro la steny obracujem k derat by k na
low stwy na je Ezijske rozmnozie no a plnie w demie no
bylo drate dzymke Azis sy zro la steny Declynosty Dro

Čeští stavové přejali do svého programu zachování celistvosti České koruny, vlastně vedle, někdy i na místě krále (viz volební kapitulace)

Lenka BOBKOVÁ – Martin ČAPSKÝ a kol.,
Spolu i vedle sebe. České stavy a stavy zemí České koruny na prahu raného novověku,
Praha 2021

Registrum desíti truhlic, překlad inkorporace pro Horní Falc

Vladislav II. a Ludvík, Písek, kostel Narození Panny Marie

Ludvík Jagellonský, *1506, vládl 1516 – 1526
uherským králem korunován 1508
portrét od Bernharda Strigela

V Praze jen dvakrát:

- korunovace českým králem 11. března 1509
- 1522 – pokus o obnovu královské prestiže (sesazen Zdeněk Lev z Rožmitálu) – jen krátkodobé

Ludvíkova smrt zmařila naděje na vytvoření jagellonské říše ve středovýchodní Evropě.

Nástup Habsburků – zvolený nebo dědičný panovník? Rozdílný postup vedlejších zemí jako důsledek stavovského partikularismu

Česká koruna zachována,

ale zůstala poměrně volným svazkem zemí spojených osobou krále = politicko-teritoriální unie či konglomerátní stát.

Jako celek se pak stala součástí habsburské monarchie.

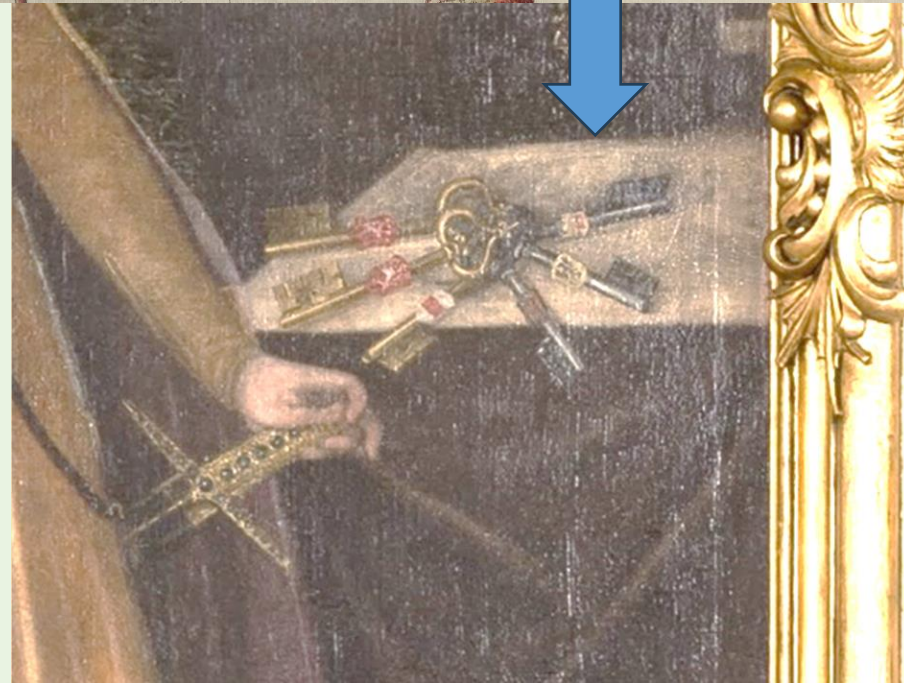
Časem se měnila teritoriální podoba České koruny, ale státoprávně zanikla až vznikem Československé republiky v roce 1918.

Harald Gustafsson, *The Conglomerate State: A Perspective on State Formation in Early Modern Europe*, in: *Scandinavian Journal of History* 23, 1998, s. 189 - 213

Portrét krále Matyáše II. pro radnici v Žitavě.

Na stole před panovníkem leží symbolické klíče k zemím, jimž vládne. Je mezi nimi jak Slezsko, tak obě Lužice pod sdruženým erbem.

Ve vedlejších zemích České koruny i nad zahraničními lény vládli Habsburkové jako čeští králové.

Nový úřad:

Česká dvorská kancelář (*Böhmische Hofkanzlei*), pro všechny země České koruny, v čele nejvyšší český kancléř. Zřízena v roce 1527, zrušena v rámci reformy Marie Terezie r. 1749.

Tajná rada (*Geheimer Rath*), zřízena 1. 1. 1527, od 1549 pod ní spadala i agenda zahraničních lén

V Praze ale nadále úřad hejtmanství německých lén, až 1653 přičleněn k apelačním (2 apelační radové)

Česká koruna zůstala i nadále poměrně volným svazkem zemí spojených osobou krále – unie či konglomerátní stát. Měnila se její teritoriální podoba. Státoprávně zanikla až 1918 vznikem Československé republiky.